

Yttrande över Domstolsverkets promemoria Begäran om författningsändring avseende ledighet för domare för att ha annan anställning DOV 2022/1026

Härmed lämnas synpunkter på nämnda remiss om ändring i förordningen (2019:723) om ledighet för domare.

Saco-S Domstol delar bedömningen att frågor om domares tjänstledighet inte ska beslutas av Domstolsverket. Domstolarna ska vara oberoende i förhållande till Domstolsverket och vi välkomnar därför alla steg som innebär att oberoendet stärks. Saco-S Domstol har heller inget mot förslaget när det gäller vem som fattar beslut om tjänstledighet.

Saco-S Domstol motsätter sig dock förslaget att ett beslut om avslag på en begäran om tjänstledighet inte ska kunna bli föremål för överprövning. När domstolen fattar beslut i fråga om tjänstledighet är det i praktiken myndighetens chef som ensam avgör frågan. Förslaget innebär att domstolschefens makt över enskilda domare stärks avsevärt, vilket vi inte kan ställa oss bakom då det kan innebära ett hot mot domarnas konstitutionella självständighet. Den enskilde domaren måste ges en rimlig och praktisk möjlighet att i närtid få ett negativt beslut överprövat. Det får inte finnas en risk för att myndighetschefen utvecklar en egen praxis eller att osakliga argument påverkar utgången i varje enskilt ärende.

Enligt Saco-S Domstols uppfattning måste således någon form av överprövning – som inte innebär en prövning enligt lagen om rättegången i arbetstvister – finnas kvar. Frågan om tjänstledighet uppkommer ofta med kort framförhållning. Den som erbjuds tjänstgöring i annan anställning behöver ofta besked om sin möjlighet till tjänstledighet snarast och kan inte invänta en process i domstol. För att rätten att överklaga inte ska vara en chimär måste det således finnas en möjlighet att på ett enkelt sätt i närtid få ett avslagsbeslut överprövat. Frågan kan heller inte anses vara av sådant slag att det är motiverat att den enskilde domaren ska behöva bära ett rättegångskostnadsansvar för att få en fråga om ledighet prövad i domstol.

När det gäller hur en sådan ordning ska se ut finns det olika lösningar. Emellertid är – på samma skäl som angetts ovan när det gäller Domstolsverkets roll – det inte en lösning att regeringen ska sköta den uppgiften. Arbetsuppgiften måste anförtros en instans som har erforderlig kompetens och som är självständig i förhållande till den verkställande och lagstiftande makten.

I promemorian föreslås, när det gäller domstolschefer, att det är Domarnämnden som ska besluta om tjänstledighet. Att anförtro Domarnämnden även uppgiften att, när det gäller domstolarnas avslagsbeslut med avseende på tjänstledighet för ordinarie domare, vara besvärinstans är enligt Saco-S Domstol uteslutet. I Domarnämnden tjänstgör huvudsakligen domstolschefer. Det kan därför befaras att det finns risk för att nämndens

ledamöter tar mest hänsyn till domstolschefens synpunkter eftersom majoriteten av ledamöterna själva befinner sig i denna position. Oavsett det skulle nämndens beslut troligen uppfattas ha sin grund främst i arbetsgivarperspektivet. En sådan ordning vore otillfredsställande med hänsyn till det konstitutionella kravet på opartiskhet och objektivitet. Den instans som ska komma att överpröva avslagsbeslut gällande begärd tjänstledighet, såväl gällande lagmän/myndighetschefer som övriga domare, bör förutom att ha erforderlig kompetens bestå av en blandning av ledamöter; vissa med domarkompetens och andra med erfarenhet utanför domstolsvärlden. Saco-S Domstol utgår från att antalet ärenden som kan komma att överklagas kommer vara ytterst begränsade, varför det inte är motiverat att tillskapa en särskild nämnd för att hantera dessa frågor. En möjlighet som vi ser är att lägga uppgifter på Statens ansvarsnämnd. Nämnden hanterar redan idag arbetsrättsliga frågeställningar avseende domare och har den bredd när det gäller ledamöternas bakgrund och kompetens som en överinstans bör ha.

Till det ovan sagda vill vi anföra även följande. Domstolarna i Sverige har i olika omfattning svårigheter att rekrytera tillräckligt med kompetenta domare. Samtidigt betonas vikten av att domstolarna är attraktiva arbetsgivare. Ett bidrag till attraktiviteten kan vara att domare har en frikostig möjlighet att erhålla tjänstledighet för andra uppdrag. Vidare måste rätten till tjänstledighet ses i ett större perspektiv än till den enskilda domstolens aktuella situation. Domare som tjänstgör utanför domstolen för att efter en tjänstledighet återvända till domstolväsendet tillför domstolarna värdefull kunskap och kompetens. För att möjliggöra detta måste också den enskilda domstolen ges såväl praktiska som ekonomiska förutsättningar för att hantera de situationer som uppstår vid tjänstledighet. Mot bakgrund av detta är det av största vikt att Domstolsverket bidrar till detta genom att ge enskilda domstolar de medel och förutsättningar som behövs vid tjänstledigheter.

För Saco-S Domstol

Elisabeth Åberg
ordförande

Kerstin Ekstedt
ledamot

Fredrik Nydén
ledamot